

Гром В. А.¹;
Георгадзе О.А.²;
Якіменко І. В., к.військ.н., доцент³

¹ - Центральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України, Київ;

² - Національний університет оборони України імені Івана Черняховського, Київ;

³ - Національна академія Сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, Львів

Методичний підхід до оцінювання рівня мотивації військовослужбовців Збройних Сил України

Резюме. У статті викладено методичний підхід до оцінювання рівня мотивації військовослужбовців у ході проведення заходів бойової підготовки.

Ключові слова: бойова підготовка, мотивація, оцінювання.

Постановка проблеми. Досвід бойового застосування військових частин і підрозділів у антитерористичній операції на Сході України свідчить про те, що успішне виконання ними бойових завдань значною мірою залежить від їх рівня навченості. Безпосередній вплив на навченість об'єктів підготовки здійснює організація і керівництво бойовою підготовкою суб'єктами підготовки.

Під час проведення заходів бойової підготовки перед суб'єктами підготовки стоїть завдання, як спонукати підлеглих військовослужбовців опанувати знаннями, уміннями й навичками, які їм необхідні для досягнення військовою частиною (підрозділом) визначених спроможностей. Іншими словами, як їх мотивувати. Тому виникає потреба у науковому обґрунтуванні методичного підходу до оцінювання рівня мотивації військовослужбовців.

Аналіз останніх досліджень та публікацій [1-2] свідчить, що єдиного методичного підходу до оцінювання рівня мотивації військовослужбовців не існує. Підходи, які є, стосуються переважно деяких складових мотивації і в них не враховані зміни, які відбулися у системі підготовки. Так, у роботі П. Казана [1] не врахована фінансова мотивація військовослужбовців, військово-професійна врахована зі значними обмеженнями. У роботі Г. Шпанчука [2] не враховані соціально-побутова та морально-психологічна мотивації.

Таким чином, можна зробити висновок, що наявний науково-методичний апарат оцінювання рівня мотивації військовослужбовців не повною мірою відповідає вимогам системи підготовки, що впроваджена та потребує вдосконалення.

Мета статті полягає в удосконаленні наявного науково-методичного апарату оцінювання рівня мотивації військовослужбовців у ході проведення заходів бойової підготовки для підвищення їх рівня навченості.

Виклад основного матеріалу. У ході проведення заходів бойової підготовки перед командирами будь-якого рівня завжди стоїть завдання, як спонукати підлеглих до кращого опанування знаннями, уміннями й навичками, які їм необхідні для досягнення необхідного рівня навченості. Виконати це завдання достатньо складно, оскільки знайти істинні мотиви, які б примусили підлеглих максимально зосередитись на виконанні завдань у ході проведення заходів бойової підготовки достатньо важко. В основі будь-яких мотивуючих факторів лежать потреби військовослужбовців та мотиви. У загальному розумінні потреба – це те що виникає у кожного військовослужбовця та має індивідуальний прояв [3]. Переважна більшість потреб періодично поновлюється, військовослужбовці по різному намагаються усунути потреби, подавити їх, або не реагувати на них. Потреби військовослужбовців можуть виникати як свідомо так і не свідомо. При цьому не всі потреби усвідомлюються та свідомо усовуються.

Іншою важливою складовою мотивації можна назвати – мотив. У загальному розумінні під мотивом розуміється те, що викликає певні дії людини. Мотив знаходиться в середині кожної людини, та має персональний характер, залежить від великої кількості зовнішніх та внутрішніх факторів, а також від дії інших виникаючих паралельно з ним мотивів. Мотив не тільки спонукає військовослужбовця до дій, але й визначає, що необхідно виконати та як

буде виконана дана дія. Мотиви піддаються усвідомленню, військовослужбовець може впливати на свої мотиви пригнічуючи їх дію або навіть усуюючи їх зі своєї мотиваційної складової.

Сучасна література розглядає мотивацію як процес спонукання до діяльності для досягнення особистої мети або мети підрозділу, іншими словами мотивація – це сукупність зовнішніх та внутрішніх рішучих сил які спонукають військовослужбовця до діяльності, задають кордони та форми діяльності, задають напрямок даній діяльності, орієнтований на досягнення конкретної мети. Бажання та готовність військовослужбовців виконувати свої функціональні обов'язки є головною вимогою досягнення мети. Таким чином, мотивація військово-професійної діяльності це особливий вид процесів які регулюють службу активність військовослужбовців. Майстерність командира полягає в умінні виявити внутрішні сили які спонукають військовослужбовців і сукупність зовнішніх умов, які сприяють позитивній мотивації.

Спонукування військовослужбовців до ефективної службової діяльності в ході бойової підготовки і є найголовнішим завданням мотивації. Щоб визначити, як і в яких пропорціях потрібно використовувати внутрішні та зовнішні винагороди для мотивації, командир (начальник) повинен встановити, які саме потреби існують у його підлеглих, тобто як ефективно здійснювати мотивування [3]. Виконати це завдання неабияк складно, оскільки знайти істинні спонукування, які б примусили підлеглих віддавати військовій службі максимум зусиль, занадто важко, але якщо командир оволодіє сучасними моделями мотивації, він суттєво розширить свої можливості для залучення військовослужбовця до виконання завдань, спрямованих на забезпечення необхідного рівня боєздатності військової частини.

Виходячи з того, що на сьогоднішній день бойова підготовка залишається основою повсякденної діяльності військ, цілком логічно, що в ході дослідження питань ефективності бойової підготовки, у якості одного з групових показників оцінювання ефективності бойової підготовки розглядається саме керівництво бойовою підготовкою. Процес керівництва бойовою підготовкою полягає у цілеспрямованій діяльності командувачів, командирів (начальників), органів військового управління щодо організації підготовки, оцінки її якості і

ефективності її проведення та досягнутого рівня навченості, узагальнення та впровадження передового досвіду підготовки і застосування військ. Частковий показник “рівень мотивації”, як складова керівництва бойовою підготовкою характеризує рівень задоволення нагальних потреб військовослужбовців та відповідним чином впливає на ефективність бойової підготовки.

Перед початком оцінювання рівня мотивації доцільно визначитися зі складовими показника “рівень мотивації”. Для оцінювання рівня мотивації пропонується використати наступні складові: військово-професійна мотивація, соціально-побутова мотивація, морально-психологічна мотивація, фінансова мотивація.

Військово-професійна мотивація враховує рівень задоволення потреб військовослужбовців у професійному (службовому) зростанні.

Соціально-побутова мотивація враховує рівень задоволення соціально-побутових потреб військовослужбовців, забезпечення військовослужбовців житлом відповідно до потреб та належних умов для проходження служби, оздоровлення і відпочинку військовослужбовців і членів їх сімей, забезпечення дотримання передбачених законодавством державних соціальних гарантій військовослужбовців, які звільняються з військової служби, створення умов для їх адаптації до цивільного життя, забезпечення гідних пенсій військовим пенсіонерам.

Морально-психологічна мотивація враховує рівень задоволення службою військовослужбовця, стан справ у колективі, стосунки з товаришами по службі, відношення командування до військовослужбовця, різного роду заохочення військовослужбовця.

Фінансова мотивація враховує задоволення військовослужбовцем рівнем фінансового забезпечення, в першу чергу грошового забезпечення, підвищення питомої частки основних видів грошового забезпечення з одночасним впровадженням системи стимулювання військової майстерності, запровадження ефективного механізму преміювання військовослужбовців за досягнення у службі та високі показники у бойовій підготовці.

Так, як зазначені складові показника рівня мотивації військовослужбовців не залежні один від одного, то для його оцінювання $M_m(t)$ пропонується використовувати адитивну агрегацію:

$$M_m(t) = K_{en}(t) \cdot q_{en} + K_{cn}(t) \cdot q_{cn} + K_{mn}(t) \cdot q_{mn} + K_{\phi}(t) \cdot q_{\phi}, \quad (1)$$

де $K_{en}(t)$ – показник, який характеризує рівень військово-професійної мотивації військовослужбовців на час t ;

$K_{cn}(t)$ – показник, який характеризує рівень соціально-побутової мотивації військовослужбовців на час t ;

$K_{mn}(t)$ – показник, який характеризує рівень морально-психологічної мотивації військовослужбовців на час t ;

$K_{\phi}(t)$ – показник, який характеризує рівень фінансової мотивації військовослужбовців на час t ;

$q_{en}, q_{cn}, q_{mn}, q_{\phi}$ – вагові коефіцієнти показників військово-професійної, соціально-побутової, морально-психологічної і фінансової мотивації військовослужбовців.

При цьому, визначення вагових коефіцієнтів $q_{en}, q_{cn}, q_{mn}, q_{\phi}$ здійснюється методом експертного оцінювання. Для цього робиться опитування групи з N експертів. Кожний

i -й експерт визначає набір чисел C_{ji} , $j = \overline{1,4}$, які відображають його погляд про важливість показників. Для формування C_{ji} можна використовувати метод ранжирування [4-6]. Під ранжируванням розуміється процедура установлення значимості показників на підставі їх упорядкування. Найкращому показнику надається перший ранг, а найгіршому – четвертий. Таким чином, експерт повинен розташувати показники у порядку їх важливості і приписати кожному з них числа натурального ряду. Ранг показника визначається його номером, якщо на його місці у ряду відсутні будь-які інші. Коли на одному місці маємо декілька показників, що не розрізняються, то ранг кожного з них дорівнює середньоарифметичному їх нових номерів.

При визначенні коефіцієнтів C_{ji} приймається, що між рангом і важливістю показника існує лінійна залежність. Тоді визначення коефіцієнта C_{ji} здійснюється за формулою, яка наведена у роботі [4]:

$$C_{ji} = 1 - \frac{r_{ji} - 1}{4}. \quad (2)$$

Потім значення q_{ji} нормуються:

$$q_{ji} = \frac{C_{ji}}{\sum_{j=1}^4 C_{ji}}. \quad (3)$$

Остаточно значення коефіцієнтів q_j обчислюються шляхом осереднення значень q_{ji} , які отримуються від всіх експертів:

$$q_j = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N q_{ji}. \quad (4)$$

Оскільки складові показника рівня мотивації військовослужбовців $M_m(t)$ можуть характеризуватися різною розмірністю, нормуємо їх шляхом приведення до безрозмірного вигляду. Ураховуючи, що нам бажана тенденція росту k -го показника, його значення визначатиметься:

$$K_k(t) = \frac{X_k(t)}{X_{k \max}}, \quad (5)$$

де $X_k(t)$ – чисельне значення якісної оцінки k -го показника на час t ;

$X_{k \max}$ – максимально можливе чисельне значення оцінки k -го показника.

Якісні оцінки X цих показників визначаються за десятибальною шкалою. Критерії оцінок розробляються окремо у залежності від повноти виконання заданих умов.

Висновки. Запропонований у статті методичний підхід дозволяє оцінити рівень мотивації військовослужбовців у ході проведення заходів бойової підготовки для підвищення їх рівня навченості, та може бути використаний для визначення рівня керівництва бойовою підготовкою суб'єктами підготовки.

Напрямами подальших наукових досліджень можуть бути дослідження проблемних питань, що виникають у ході оцінювання рівня мотивації військовослужбовців під час проведення заходів бойової підготовки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. **Казан П. І.** Обґрунтування рекомендацій з підвищення ефективності підготовки військових частин сил постійної готовності [Текст]: дис. ... канд. військ. наук :20.01.05/ Казан Павло Іванович. - К.:НУОУ, 2015. – С. 63 – 95.
2. **Шпанчук Г. В.** Удосконалена методика оцінки рівня підготовки підрозділів окремої механізованої бригади, що укомплектована військовослужбовцями професійної служби / Г.В. Шпанчук // Збірник наукових праць Національного університету оборони України “Труди університету”. – 2011. – №4 (103). – С. 50–55.
3. **Осьодло В. І.** Психолого-педагогічні аспекти діяльності військового керівника [Текст] / В.І. Осьодло. – К.: Видання університету, 2014. – С. 37–49.
4. **Загорка О.М.** Елементи дослідження складних систем військового призначення. Загорка О.М., Мосов С.П., Сбітнев А.І., Стужук П.І. – К.: НАОУ, 2005. – 100 с.
5. **Демидов Б.А.** Теория и методы военно-научных исследований вооружения и военной техники. – Х.: ВИРТА, 1990. – 558 с.
6. **Бешелев С.Д.** Экспертные оценки. Бешелев С.Д., Гурвич Ф.Г. – М.: Наука, 1973. – 160 с.

Стаття надійшла до редакції 02.06.2016

Гром В. А.¹;

Георгадзе А. А.²;

Якименко І. В., к.воен.н., доцент³

¹ - Центральный научно-исследовательский институт Вооруженных Сил Украины, Киев;

² - Национальный университет обороны Украины имени Ивана Черняховского, Киев;

³ - Национальная академия сухопутных войск имени гетмана Петра Сагайдачного, Львов

Методический подход к оценке уровня мотивации военнослужащих Вооруженных Сил Украины

Резюме. В статье изложен методический подход к оценке уровня мотивации военнослужащих в ходе проведения мероприятий боевой подготовки.

Ключевые слова: боевая подготовка, мотивация, оценка.

A. Hrom¹,

A. Georhadze²,

V. Yakimenko³

¹ - Central Research Institute of the Armed Forces of Ukraine, Kyiv;

² - National Defence University of Ukraine named after Ivan Chernykhovsky, Kyiv;

³ - National Army Academy Named After Hetman Petro Sagaydachny, Lviv

Methodical going is near evaluation of level of motivation of servicemen of the Armed Forces of Ukraine

Resume. In the article is expounded methodical going near the evaluation of level of motivation of servicemen during realization of measures of the combat training.

Keywords: training, motivation and evaluation.